

POLHØGDA

*From the Home of Fridtjof
Nansen to the Fridtjof Nansen
Institute*

by Ivar M. Liseter

POLHØGDA

*Fra Fridtjof Nansens bolig til
Fridtjof Nansens Institutt*

av Ivar M. Liseter

**FRIDTJOF NANSENS INSTITUTT
THE FRIDTJOF NANSEN INSTITUTE**

Fridtjof Nansen. Portrett tatt i London i 1893, like før han la ut på Framferden.

Fridtjof Nansen. Portrait taken in London in 1893, just before he set off in the Fram for the Arctic Sea.

FRIDTJOF NANSEN

Fridtjof Nansen (1861-1930) became famous in the 1880s and '90s for his daring expeditions across Greenland and the Arctic Ocean. In Norway, a nation then striving for independence, he became a national symbol and idol, but his fame travelled far and wide. He described his expeditions in many books, often with his own illustrations, which became bestsellers in many countries, and made extensive lecture tours in Europe and America. His international contacts enabled him to play a key part in the successful dissolution of the union between Sweden and Norway in 1905, and he served as independent Norway's first ambassador to the United Kingdom. In the years before the First World War Nansen made major contributions to the foundation of the science of physical oceanography. In 1917 the Norwegian government enlisted his diplomatic skills in negotiations on US grain exports to Norway, and later appointed him head of the Norwegian delegation to the League of Nations in Geneva. Here he worked extensively to aid prisoners of war and refugees, and with famine relief. This work was carried out both under the auspices of the League of Nations and on Nansen's own initiative. For this humanitarian effort he was awarded the Nobel Peace Prize for 1922.

Fridtjof Nansen (1861-1930) ble berømt i 1880- og 90-årene for sine dristige ekspedisjoner over Grønland og Polhavet. I Norge, som den gang strebet mot selvstendighet, ble han et nasjonalt symbol og et ideal, men hans berømmelse var internasjonal. Han beskrev sine ekspedisjoner i en rekke bøker som ble bestselgere i mange land, og han gjennomførte omfattende foredragsturneer i Europa og Amerika. Hans internasjonale kontakter satte ham i stand til å spille en betydelig rolle i Norges vellykkede løsrivelse fra unionen med Sverige i 1905, og han tjenestgjorde som det selvstendige Norges første ambassadør til Storbritannia. I årene før første verdenskrig bidro han i stor grad til å grunnlegge moderne havforskning. I 1917 sendte den norske regjering ham til USA for å forhandle om amerikanske kornleveranser til Norge, og utnevnte ham senere til leder for den norske delegasjonen til Folkeforbundet i Geneve. Her ble han engasjert i et omfattende hjelpearbeid for krigsfanger og flyktninger, og senere for å avhjelpe sultkatastrofen i Sør-Russland. Dette arbeidet utførte han både innenfor rammen av Folkeforbundet og på eget initiativ. For denne humanitære innsatsen ble han i 1922 tildelt Nobels Fredspris.

POLHØGDA -

Fra Fridtjof Nansens bolig
til Fridtjof Nansens Institutt

POLHØGDA -

*From the Home of Fridtjof Nansen
to the Fridtjof Nansen Institute*

INNLEDNING

Da Fridtjof Nansen i 1897 kjøpte en 55 mål stor tomt av Fornebo Gaard og begynte planleggingen av det som skulle bli Polhøgda, hadde han allerede nær tilknytning til området. Hans mor Adelaide var datter av major, baron Christian Fredrik Wedel-Jarlsberg til Fornebo, og Fridtjof hadde i gutte- og ungdomsdagene tilbrakt mye tid hos sine slektninger på gården. Det var derfor naturlig at han og hans kone Eva (født Sars) søkte ut i disse traktene da de skulle sette bo etter bryllupet i september 1889. De fikk kjøpt tomt i Svartebukta ved Lysakerfjorden, og mens huset ble bygget, "overvintret" de nygifte i et trekkfullt lite hus ved Lysaker stasjon.

Huset i Svartebukta var tegnet av Evas fetter, arkitekt Hjalmar Welhaven, og ble bygget av tømmer i typisk dragestil. Huset sto ferdig i mars 1890, og under innvielsesfesten ga Bjørnstjerne Bjørnson det navnet Godthaab. (Dette huset ble revet i slutten av 1970-årene for å gi plass til det nåværende kontorkomplekset Godthaab, i Strandveien 50.)

INTRODUCTION

When Fridtjof Nansen, in 1897, bought a sizeable tract of land from Fornebo Manor and started planning what later became Polhøgda, he already had close ties to the area. His mother Adelaide was the daughter of major, baron Christian Fredrik Wedel-Jarlsberg of Fornebo, and in his boyhood and youth Fridtjof had spent much time with his relatives at the manor. It was therefore natural that he and his wife Eva (née Sars) chose to settle here when they were looking for a place to live after the wedding in September 1889. They bought land at Svartebukta on the Lysaker Fjord, and spent the winter in a small, draughty house at the nearby railway station while their own house was built.

The house at Svartebukta was planned by architect Hjalmar Welhaven, who was Eva's cousin. Built of timber in the Viking-inspired "dragon" style, it was finished in March 1890, and during the inauguration festivities the famous Norwegian poet and playwright Bjørnstjerne Bjørnson gave it the name Godthaab. (This house was torn down in the late 1970s, to make room for an office building of the same name at Strandveien 50.)

English

Polhøgda snart etter oppførelsen (1901).

Polhøgda soon after the house was finished (1901).

English

THE “CASTLE “

Godthaab was a good home, but the family grew, and after the Fram expedition Nansen needed more space for his many activities. His successful expeditions across Greenland and the Arctic Ocean, his books and his extensive lecturing had made him world-famous, celebrated and much sought-after. He needed room to receive visitors, to house his assistants and to be able to work in peace himself.

In a letter to Eva from the USA in 1898 he writes that he dreams of a house with lots of space, where he and the family can close the gates and forget about the world. He envisions

... a castle with moats and drawbridges that not a single soul of those boring people would be allowed to cross, except those few that we want.

”BORGEN”

Godthaab var et godt hjem, men familien vokste og etter Fram-ferden trengte Nansen mer plass til sine mange oppgaver. De vellykkede ekspedisjonene over Grønland og Polhavet, bøkene og hans omfattende foredragsturneer hadde gjort ham til en verdensberømt mann, feiret og ettertraktet. Han trengte plass til å ta imot besøkende, han trengte arbeidsplass til sine medarbeidere, men også muligheter til selv å få arbeide i fred.

I et brev til Eva fra USA i 1898 skriver han at han drømmer om et hus som er ”stort, frit og rummelig”, hvor han og familien kan

... stenge portene og blåse ad den hele verden, og berømmelsen og det hele jugel. Åja en borg med brede løbegraver omkring og vindelbroer som ikke en levende sjæl av disse fortærende kjædelige mennesker kunde slippe over, uden netop de få som vi ønsker.

(Sitert fra Karl H. Brox, **Eva og Fridtjof Nansen. Et samliv**. Gyldendal Norsk Forlag, Oslo, 1991, s. 292.)

Nansen laget selv en planskisse, og på grunnlag av denne utlyste han en arkitektkonkurranse. De innkomne forslagene ble alle forkastet, og Nansen tegnet selv den endelige planløsningen, med faglig bistand fra Hjalmar Welhaven.

Mens Godthaab var bygget i dragestil, ønsket Nansen den nye boligen oppført i en slags ”norsk borgstil i sten”. Endringer underveis gjorde planene mindre borgpreget og mer inspirert av Lawnhurst, huset til vennen Henry Simon i Manchester. Ved å gi Polhøgda et preg av engelsk ”mansion” lyktes det Nansen å få et representativt og herskabelig hjem med god plass for selskaperlighet.

Påvirkningen fra engelske herskapsbus er tydelig med den store hallen i husets sentrum, i to etasjer med peis og galleri. Men det er også andre assosiasjoner. Utvendig kan huset minne om et italiensk ungrenessansebygg, og utformingen av vinduer og tårn gir assosiasjoner til middelalderens romantiske kirke- og borgarkitektur.

Arkitektene plasserer Polhøgda i en stilistisk overgangsfase mellom 1800-tallets historisme og den mer moderne nasjonalromantiske arkitekturen. En asymmetrisk konstruksjon med hjørnetårn skal være karakteristisk for en del villaer i denne fasen.

Nansens vilje til å prøve noe nytt viser seg også her, både i planløsningen og i byggets røffe enkelhet. Med Polhøgda forlot Nansen vikingstilen fra Godthaab for å gi sitt hjem et mer europeisk preg, kombinert med en forenklet norsk soliditet, fri for samtidens overleskede ornamentikk.

Nansen personally sketched a preliminary plan of the house, and on the basis of this he announced an architects’ contest. All the submitted proposals were rejected, however, and Nansen completed the construction plans himself, with Hjalmar Welhaven’s professional assistance.

While Godthaab was built in the “dragon” style, Nansen wanted his new house erected in a kind of “Norwegian castle style, in stone”. Changes along the way made the plans less castle-like, however, and more inspired by Lawnhurst, his friend Henry Simon’s house near Manchester, England. By giving Polhøgda a touch of English “mansion”, Nansen got a representative and stately home with room for sociability.

The English mansion style is apparent in the large central hall, in two storeys with a gallery and an open fireplace. However, the house opens for other associations. Externally it is reminiscent of early Italian renaissance, while the shape of the windows and the tower indeed reminiscent of medieval Romantic churches and castles.

The architects place Polhøgda in a transitory period between 19th century historicism and the more modern national-romantic architecture. An asymmetric construction with a tower is said to be characteristic of some villas from that period.

Nansen’s will to try new approaches is evident both in the layout of the house and in its rough simplicity. With Polhøgda Nansen left the Viking style of Godthaab to give his home a more European character, combined with a simplified Norwegian solidity, free from the overloaded ornamentality of the time.

The ground was cleared in the spring of 1900, and construction started in April. In August 1901 the house was finished, and the family moved in. Eva had given birth to their daughter Irmelin in August the previous year, and was pregnant with her fourth child, the son Odd, who was born in December 1901. The inaugural party for the new house was therefore postponed until April 4, 1902. They made up for the delay by celebrating for three whole days and nights. It was a carnival, with 150 guests and live, non-stop music from the gallery. During the celebration the house was given the name Polhøiden, which referred both to Nansen's "polar height" of 86' 14" and to the many "highballs" that were consumed during the party. Later Nansen himself changed the name to Polhøgda.

The Nansen family had looked forward to settling in the new house, to have evening sun, lots of room and "... wonder of wonders, a proper bathroom!". At first, Eva Nansen thought it was almost too much of good thing, but in March 1903 she had another boy, Åsmund, and with five children and a staff of three maids and a coachman she no longer found the house too large.

THE SURROUNDINGS

When Polhøgda was built, the surroundings were quite different. In front of the house, on the south side, the terrain was open down to the main building of Fornebo Manor, the park, and the fields beyond, Fornebo Manor, the park, and the fields beyond, which later became Fornebu airport. The terrain further east was wooded, but in the deed Nansen had inserted a clause that bound the owner

Tomten ble klargjort våren 1900 og byggearbeidene startet i april. I august 1901 flyttet så familien inn. Eva hadde da født datteren Irmelin i august året før og gikk gravid med barn nummer fire, sønnen Odd, som ble født i desember 1901. Innvielsesfesten ble derfor utsatt og fant først sted 4. april 1902. De tok da sitt monn igjen og feiret tre hele dager til ende. Det var karneval, med 150 gjester og levende musikk uten stans fra galleriet. Under festen fikk huset navnet Polhøiden. Nansens eldste datter Liv, som den gangen var vel ni år gammel, skriver:

... det var min onkel Emil Nicolaysen som døpte det. "Polhøiden" skulle ha en slags dobbeltbetydning. Det siktes til fars egen "polhøyde" (86 gr. 14 min.) og på alle de "polhøider" – det vil si pjoltere – som ble satt til livs den og andre kvelder i dette hus. Senere ble navnet forandret til Polhøgda av far selv.

(Liv Nansen Høyer, **Eva og Fridtjof Nansen**. J.W. Cappelens Forlag, Oslo 1954, s. 207.)

Familien hadde gledet seg til å flytte inn i det nye huset – til å få "vestsol", *god plass ... og tenk – bad!*" (Liv Nansen Høyer, s. 195.) Eva Nansen syntes til å begynne med det nesten var for mye av det gode, men ett år etter innflyttingen, i mars 1903, kom barn nummer fem, nok en gutt, som ble kalt Åsmund. Liv Nansen Høyer skriver:

"Med fem barn, tre piker og en kusk foruten far og mor følte ikke huset for stort lenger."

(Liv Nansen Høyer, s. 209.)

Utsikten (1910) fra Polhøgda mot sør og jordene til Fornebo Gaard, der flyplassen senere ble bygget.

The view (1910) from Polhøgda towards the south and the fields of Fornebo Manor, where later the airport was built.

OMGIVELSENE

Da Polhøgda ble bygget, var omgivelsene ganske annerledes enn i dag. Foran huset, på sørsiden, var terrenget helt åpent ned til hovedbygningen på Fornebo gård og jordene bortenfor, som senere ble Fornebu flyplass. Terrenget lenger øst var skogkledd, men Nansen hadde fått inn i skjøtet bestemmelser om at grunneieren skulle ta ned en del trær i dette området slik at han

... gjennom de derved opståede Par "Gløt" kan faa udsigt fra sit Hus til Fjorden mod Næsodden eller deromkring.

Utsikten var også sikret i skjøtet gjennom klausuler som begrenset beplantingen på tilstøtende parseller.

Tomten strakte seg i øst helt ned til fjorden, og det gikk en vei fra plassen foran terrassen ned til familiens båthus og badeplass. Her nede lå også *Veslemøy* forankret, en tomastet skonnert Nansen hadde kjøpt i 1897 som sitt eget private forskningsskip.

of the Manor (at that time the Englishman Charles Dick) to cut down trees in this area to give him a free view of the fjord. *English*

Eastwards, Nansen's land extended down to the fjord, and a road led from the terrace on the south side to the family's boathouse and beach. Here the *Veslemøy* was anchored, a two-masted schooner that Nansen had bought in 1897 as his own private research vessel.

At that time Lysaker was far removed from the city life of Christiania (renamed Oslo in 1928), but the area was well settled, and the neighbours were well-to-do, influential people. Further up the hill behind Polhøgda Erik Werenskiold had moved into his new home Gilje in 1897, and Gerhard Munthes home Leveld (burned down in 1981) was only a little farther away to the north. Closer to the railway station lived Eilif Petersen and Otto Sinding. These four were all famous painters.

Through his marriage with Eva Sars Nansen became part of one of the most influential intellectual circles in Christiania.

Interiør fra peisestuen, med galleriet over (1907). Gjennom den åpne døren i bakgrunnen et glimt av spisestuen, med Erik Werenskiolds dekorasjoner.

Interior from the main hall, with the gallery above (1907). Through the open door in the background, a glimpse of the dining room, with Erik Werenskiold's decorations.

English

At Lysaker he and his home became the centre of a part of the Norwegian cultural elite that is often referred to as the Lysaker Circle. By virtue of a common social and economic background they became a dominant force in the Norwegian cultural debate at the turn of the century and onwards.

THE NEW HOUSE

The ground floor was much as it is today. The more business-oriented parts - Nansen's office to the south and the secretary's office to the north, facing the yard - could be shut off from the hall with sliding doors, as could the dining room. This was undoubtedly to ensure economy of heating. Even if the house was very modern with its central heating system, it made sense for the Nansens too to keep costs down.

Eva's sitting-room (today called the ladies' drawing room) had a robust wallpaper handpainted (by Erik Werenskiold)

Selv om Lysaker den gangen lå langt unna storbylivet inne i Christiania, var området allerede godt bebygd, og naboene var ingen hvemsomhelst. Oppe i skråningen rett bak Polhøgda hadde Erik Werenskiold flyttet inn i nytt hus 1896, og Gerhard Munthes hjem Leveld lå bare litt lenger unna mot nord. (Munthes hus brant ned i 1981.) Lenger opp på åsen bodde også Eilif Petersen og Otto Sinding.

Gjennom sitt ekteskap med Eva Sars ble Nansen innlemmet i ett av Christianias mest toneangivende intellektuelle miljøer. På Lysaker ble han og hans hjem et sentralt samlingspunkt for en gruppe kulturpersonligheter som etter hvert fikk betegnelsen Lysaker-kretsen. I kraft av et felles grunnsyn kom de til å sette sitt preg på norsk kulturdebatt fra 1890-årene og langt inn på 1900-tallet.

Nansen-familien
på trappen foran
hovedinngangen (1902).

*The Nansen family on
the steps in front of the
main entrance (1902).*

DET NYE HUSET

Første etasje så ut omtrent som i dag. Den mer forretningsmessige delen – biblioteket med Nansens kontor mot sør og sekretærkontoret ut mot gårdsplassen i nord – kunne stenges av fra peisestuen med skyvedører, slik som også spisestuen kunne det. Dette var nok bl.a. av fyringsøkonomiske årsaker. Selv om huset var svært moderne med sin sentralfyring, ønsket nok også familien Nansen å holde fyringsutgiftene nede

Evas dagligstue hadde robust håndmalt tapet (malt av Erik Werenskiold) med grantrær, elg og orrfugl, og var tett møblert med gamle barokkmøbler. Spisestuen hadde et lysere og lettere preg, ikke minst takket være Werenskiolds veggdekorasjoner, en illustrasjon til folkevisen "Liti Kjersti", som han malte i 1904-1907.

I annen etasje lå soverommene på rekke og rad rundt galleriet, og en

with fir trees, moose and black grouse, and was heavily furnished with old baroque furniture. The dining room was lighter and more festive, in part thanks to Werenskiold's wall paintings (1904-1907), an illustration of the Norwegian folk song "Liti Kjersti".

English

On the first floor there were bedrooms all along the gallery, and a back staircase led from the maids' rooms on the first and second floors down to the kitchen and the back entrance. Via this staircase and the drying attic Nansen reached his study in the tower. When worked here, there were standing orders not to disturb him. From the study and the top of the tower there was an excellent view of the whole area Nansen loved so much.

To the north, around the yard, there were stables, sheds and coachman's lodgings.

NANSEN AT POLHØGDA

Even though Nansen traveled extensively at that time too, life at Polhøgda was - until Eva's death in December 1907 - characteristic of a young and socially active family. There were frequent parties, large and small, for relatives and close friends, and Eva's in-house concerts were famous. They had considerable contact with their artist neighbours, especially with the Werenskiold family, but the Nansens rarely took part in the occasional, more lively artists' parties.

All this changed after Eva Nansen's death. The children were most of the time in the care of others, and even though the two youngest stayed at Lysaker, they saw little of their father. Nansen sought comfort in his research, especially in the new science of oceanography, which occupied him very much. Polhøgda changed character and became a research station: In the basement he installed a laboratory and a workshop.

Very little of this changed after Nansen married Sigrun Munthe in 1919. The marriage was not popular among family and friends, and the new mistress of the house lived many long and lonely years at Polhøgda. At this time Nansen became leader of the Norwegian delegation to the League of Nations in Geneva, and soon after he launched his large-scale international humanitarian activities. The brief interludes he spent at home were always filled with intense work.

Fridtjof Nansen died on 13 May 1930, sitting in the spring sun on the balcony above the south terrace. He had been ill for some time, but seemed to be on the mend when he passed quietly away in his chair.

egen baktrapp førte fra pikeværelsene i annen og tredje etasje ned til kjøkkenet og kjøkkeninngangen. Via baktrappen og tørkeloftet kom Nansen til sitt arbeidsværelse i tårnet, hvor det var stående ordre om at han aldri måtte forstyrres. Fra tårnværelset, og ikke minst fra selve tårnet var det utsikt

... mot Fornebolandet med marker og skog og blå åser. Over tretoppene kunne han se fjorden med skipsleden utover. Her fikk far være bortreist og slippe alle forstyrrelser. (Liv Nansen Høyer, s. 204.)

På nordsiden av huset lå kusebolig, vognskjul og stall. Ekteparet Nansen var ivrige ryttere.

NANSEN PÅ POLHØGDA

Selv om Nansen også på den tiden var mye ute og reiste, var livet på Polhøgda fram til Evas død i desember 1907 preget av en ung, aktiv og utadvendt familie. Det ble ofte arrangert store og små selskaper for familie og nære venner, og Evas huskonserter var berømt. De hadde også en viss omgang med sine kunstnerneboer, særlig var det et nært forhold til Werenskiolds, men ekteparet Nansen deltok sjelden i de mer løsslupne kunstnerselskapene som av og til ble arrangert.

Alt dette ble annerledes etter Eva Nansens død. Barna ble i stor grad tatt hånd om av andre, og selv om de to yngste ble boende på Lysaker (Odd hos skipsreder Klaveness og Irmelin hos Gerhard Munthe), så de lite til faren. Nansen søkte tilflukt i havforskningen, som den gangen opptok ham sterkt, og Polhøgda fikk etter hvert preg av å være en forskningsstasjon. I kjelleren ble det innredet verksted og laboratorium.

Lite av dette forandret seg etter at Nansen giftet seg med Sigrun Munthe i

Nansen i kontoret i første etasje på Polhøgda.

Nansen in his ground floor office at Polhøgda.

1919. Ekteskapet var lite populært, både blant familie og venner, og den nye husfruen opplevde mange ensomme år på Polhøgda. På denne tiden ble Nansen leder av den norske delegasjonen til Folkeforbundet i Genève og begynte snart etter sin storstilte internasjonale hjelpevirksomhet. De korte periodene han var hjemme var alltid fylt av intenst arbeid.

Fridtjof Nansen døde 13. mai 1930, mens han satt og nøy vårsola på balkongen i 2. etasje. Han hadde da vært syk en tid, men var tilsynelatende på bedringens vei da han sovnet rolig inn i stolen sin.

17. mai sto Nansens kiste mellom søylene på Universitetet da barnetoget paraderte opp Karl Johans gate. Alle flagg ble senket for å vise ham den siste ære.

GRAVEN

Før Nansen døde, hadde han gitt uttrykk for at han ikke ønsket noen kirkelig begravelse. Han ville begraves i hagen, ”under godbjørka mi”, som han skal ha sagt.

I begynnelsen av 1930-årene var imidlertid privat gravlegging enda mindre selvsagt enn i dag, og det tok familien

On 17 May, Norway’s National Holiday, *English* Nansen’s coffin was placed between the frontal columns of the University of Oslo, facing Karl Johan’s gate, where the traditional Children’s Parade marched by. All flags were lowered to honour the great man who had passed away.

THE GRAVE

Before Nansen died, he had clearly expressed that he did not want a church burial. He wanted to be buried in the garden, under my “good birch tree”, as he is reported to have put it.

In Norway of the early 1930s a private burial was much less of a certainty than today, and it took the Nansen family and the Norwegian Academy of Sciences six years to obtain the permission to

... establish a private tomb, in which to place professor Fridtjof Nansen’s ashes, suitably situated on the property Polhøgda...

(letter from the Ministry of Church and Education of 23 September 1936).

The reason the Academy was involved in this was the following:

Etter eget ønske ble Nansen gravlagt i hagen på Polhøgda.

At his own request, Nansen was buried in the garden at Polhøgda.

Permission is granted on condition that the Norwegian Academy of Sciences binds itself and future owners to properly maintain the tomb, by registering the obligation as a part of the deed to the property.

Architect Odd Nansen had prepared a plan for the tomb which was approved by the authorities, and in the spring of 1937 the urn containing Nansen's ashes was moved to the new tomb, on the slope to the south of the house, and interred there with a simple ceremony.

og Videnskaps-Akademiet over seks år før myndighetene ga tillatelse til å

... anlegge en privat urnegrav for hensettelse av professor Fridtjof Nansens aske på et dertil utsett sted på eiendommen Polhøgda, gnr. 41, bnr. 29, Fornebu i Østre Bærum prestegjeld.

(Brev fra Kirke- og Undervisningsdepartementet av 23. september 1936.)

Grunnen til at Akademiet ble trukket inn i denne saken var følgende:

Tillatelsen meddeles på betingelse av at Videnskapsakademiet forplikter sig og fremtidige eiere av eiendommen til forsvarlig å vedlikeholde urnegraven, i hvilken anledning bevillingen blir å tinglyse som heftelse på eiendommen.

Arkitekt Odd Nansen hadde utarbeidet en egen plantegning for gravstedet, som – med departementets og Aker Helseråd godkjennelse – ble lagt til grunn for bevillingen. Våren 1937 ble urnen flyttet til det nye gravstedet, i sørhellingen foran hovedbygningen, og satt ned ved en enkel seremoni.

EIENDOMMEN SELGES

For å sikre eiendommen for ettertiden inngikk Nansens arvinger høsten 1930 en avtale med en gruppe ”samfunnsinteresserte borgere” om at Polhøgda skulle selges til Universitetet, Nansenfondet eller Det Norske Videnskaps-Akademi for 100.000 kroner. 5. september 1930 sendte gruppen et brev til Universitetets rektor, vedlagt en bankbok pålydende kr 100.000 ... til innkjøp av Fridtjof Nansens hjem ”Polhøgda” ved Lysaker, med så meget grunn, omkr. 20 mål, at eiendommen alltid blir fritt og ugenert beliggende.

I gavebrevet heter det videre:

Det er vår forutsetning at denne eiendom bevares som et stedsevarende minne om Fridtjof Nansen, og at den dannes rammen om de av hans efterlatenskaper, som har offentlig interesse. Den skal dog ikke anvendes som noe museum, men søkes nyttiggjort på beste for det levende liv til bolig eller arbeidssted, helst i forbindelse med interesser som sto Nansens liv og virke nær.

THE PROPERTY IS SOLD

To secure the house and the property for posterity, Nansen’s heirs made an agreement in the autumn of 1930 with a group of “civic-minded citizens” to sell Polhøgda to the University of Oslo, the Nansen Fund or the Norwegian Academy of Sciences for 100,000 kr. On 5 September 1930 the group sent a letter to the University, with a bankbook containing 100,000 kr

... to purchase Fridtjof Nansen’s home “Polhøgda” at Lysaker, with so much ground, approx. 5 acres, that the building will always remain freely situated.

This deed of gift further states that:

It is our condition that this property shall be maintained as a lasting memory of Fridtjof Nansen, and that it shall serve as a framework for those of his belongings that have public interest. It is, however, not to be used a museum, but utilized in the best way possible for today, as lodgings or place of work, preferably in connection with interests that are close to Fridtjof Nansen’s life and work.

The donors had envisioned the possibility that the University might not want to shoulder the responsibility (those were meager times), and had provided a way of retreat. In the final paragraph, the deed says:

We leave it to You, Mr Chancellor, to decide whether the property shall be formally transferred to the University, the Nansen Fund or the Norwegian Academy of Sciences, presupposing that whichever institution becomes the formal owner, it will honour the duty to ensure that Fridtjof Nansen’s renowned home will always be kept and protected according to the above conditions, as a lasting memory for the Norwegian people of Fridtjof Nansen’s name, his life and work.

A few days later, representatives of the three potential owners met and negotiated an agreement to the effect that the Academy of Sciences should make use of the gift of 100,000 kr to buy Polhøgda. Excepted from the sale were Werenskiold's paintings in the dining room, the ownership of which remained with Nansen's heirs. They were later bought and donated to the Foundation by the Klaveness family.

THE HOUSE IS EMPTIED

Most of Nansen's furniture and other belongings were removed from Polhøgda after his death and divided between the heirs. Much of it has since been spread all over the world, and a lot was destroyed when the Revold home (Irmelin's) burned down. Nansen's study in the tower, however, was kept as he left it, as decreed by the deed of gift.

Nansen's archives were also left intact at Polhøgda, but in 1951 the board decided to transfer it to the University Library in Oslo. Part of Nansen's own library is still found at Polhøgda.

All furniture, paintings etc. at Polhøgda today have been acquired after World War II. Most of the paintings, which all have some connection with Nansen, were brought in by a "Furnishing Committee" that worked in parallel with the restoration work in the 1950s. The same is true of the furniture, that was acquired from various antique shops to match the style of the interior. Several older pieces of furniture are on loan from the Norwegian Folk Museum.

Giverne hadde nok forestilt seg at Universitetet kunne ha motforestillinger mot å påta seg et slikt ansvar (dette var trange tider), og derfor hadde de gitt rektor en retrettmulighet. I gavebrevets siste avsnitt heter det:

Det overlates til dem, Herr Rektor, å avgjøre om eiendommen formelt skal overdras til Universitetet, Nansenfondet eller Det Norske Videnskaps-Akademi, idet vi går ut fra at den av de institusjoner som blir den formelle eier, vil påta seg som en kjær plikt å dra omsorg for at Fridtjof Nansens berømte hjem alltid blir bevart og vernet om efter de her nevnte forutsetninger som et varig minne for det norske folk om Fridtjof Nansens navn, hans liv og hans gjerning.

Noen dager senere møttes representanter for de tre potensielle mottakerne, og etter en tids drøftinger ble de enige om at Det Norske Videnskaps-Akademi skulle benytte gaven på 100.000 kroner til å overta Polhøgda. Unntatt fra kjøpet var Werenskiolds malerier i spisestuen, som forble i familiens eie. Disse ble senere frikjøpt og donert Stiftelsen av familien Klaveness.

HUSET TØMMES

Det aller meste innbo og løsøre ble fjernet fra Polhøgda etter Nansens død, og fordelt mellom arvingene. Mye av det er senere blitt spredt over hele verden, og en god del ble ødelagt da familien Revolds (Irmelins) hus brant ned. Unntaket var selvsagt Nansens arbeidsrom i tårnet, som skulle bevares slik det var da Nansen brukte det.

Nansens arkiv ble værende i huset, men Stiftelsens styre vedtok i 1951 å overføre dette til Universitetsbiblioteket. Deler av Nansens bibliotek er fremdeles på Polhøgda.

Det som finnes av møbler og bilder på Polhøgda i dag er blitt anskaffet etter siste krig. De aller fleste bildene, som alle på en eller annen måte har tilknytning til Nansen, ble anskaffet av en innredningskomite som arbeidet parallelt med restaureringen på 1950-tallet. Det samme gjelder møblene, som ble innkjøpt fra forskjellige antikvitetshandlere slik at de skulle passe stilmessig. En del av de eldste møblene er utlånt fra Folkemuseets magasiner.

FORFALL OG RESTAURERING

1930-årene og krigen må for Polhøgdas vedkommende kunne karakteriseres som en forfallsperiode. Bygningen var i bruk, familien Odd Nansen bodde her hele tiden frem til et par år etter krigen, men også andre brukere kom og gikk, og vedlikeholdet ble forsømt. Fra 1937 og til april 1940 var her skole for en del barn fra nabolaget, og inntil Odd Nansen ble arrestert var Polhøgda møtested for motstandsfolk. (Dette var før Hjemmefronten ble organisert.)

Forunderlig nok unngikk bygningen å bli rekvirert av tyskerne. I april 1940 kom plutselig en tysk patrulje til Polhøgda og spikret uten forklaring et skilt på inngangsdøren, der det sto at dette huset tilhørte professor dr. Fridtjof Nansen og skulle derfor ikke røres: ”... *Betreten und Beslagnahme verboten*”, undertegnet Stadtkommandant Oslo, 11. april 1940.

At eiendommen ble så dårlig vedlikeholdt skyldtes nok at Videnskaps-Akademiet ikke fant noen anvendelse for den. Flere muligheter ble utredet, og den løsningen som kom nærmest en realisering var overflytting av

DECAY AND RENOVATION

English

The 1930s and the years of the German Occupation 1940-1945 was for Polhøgda a period of decay. The building was in use all through this period: Odd Nansen and his family lived there until 1947, but also other users came and went, and maintenance was neglected. From 1937 to April 1940 the building served as school for some of the local children, and until Odd Nansen was arrested, Polhøgda was a meeting place for members of the resistance (this was before the national resistance organisation was established).

Strangely enough the building escaped being commandeered by the German occupants. Two days after the invasion in April 1940, a German patrol arrived unannounced at Polhøgda and nailed a sign to the front door, proclaiming that the house belonged to professor dr. Fridtjof Nansen and should therefore be left alone: “...*Betreten und Beslagnahme verboten*”, signed Stadtkommandant Oslo, 11. april 1940.

That maintenance was neglected came as a result of the Academy of Science's failing to find any use for the property. Several possible uses were investigated, and the solution that came closest to being realised was letting the Norwegian Polar Institute have it. In 1946, however, when the Norwegian Geographical Society was looking for a new headquarters and expressed an interest in taking over Polhøgda, the transfer was quickly arranged, with the agreement of the original owners.

There were divided opinions in the Geographical Society on taking on responsibility for Polhøgda. Erling Christophersen, who was then president of the Society and later came to mean a lot for Polhøgda, remembers utterances like “*what*

need have we of that ugly box!”, and continues:

Well, the box may not have been ugly, but it was in miserable condition. The roof was leaking, the masonry was falling off, the heating system did not work and paint was flaking off from ceilings and walls.

(The Fridtjof Nansen Foundation at Polhøgda. The first 25 years 1947 - 1972. Report to the board at the Annual Meeting 1972. 19 p.)

The Geographical Society took over Polhøgda from January 1, 1947, and soon took steps to establish a foundation, *The Norwegian Geographical Society's Foundation Polhøgda*, charged with the management of the estate. The foundation was established through a decision of the Society's board on 14 October 1948, which also approved the foundation's statutes. The expressed goal was to make Polhøgda into a research institute. This was the first germ of what was later to become the Fridtjof Nansen Institute.

The resentment in the Geographical Society against Polhøgda lingered on, and in 1948-1949 the possibilities of transferring the responsibility to other institutions were repeatedly discussed. Among the potential "inheritors" was once again the Polar Institute, but also the Fulbright Committee and the Texas-based student-exchange organisation Nansen Fund were in the picture. None of these discussions led to concrete measures being taken.

The new Polhøgda foundation saw its prime task in renovating the building to its proper condition. Chairman of

Polarinstituttet, eller Norges Svalbard- og Ishavsundersøkelser, som det het den gangen. Da Det Norske Geografiske Selskab høsten 1946 var på leting etter et tilholdssted og uttrykte interesse for å overta Polhøgda, var derfor overdragelsen rask et faktum, etter at de opprinnelige eierne hadde gitt sitt samtykke.

Det var sterkt delte meninger i Geografisk Selskab om overtakelsen. Dr. Philos. Erling Christophersen, som dengang var nyvalgt formann og senere kom til å bety svært meget for Polhøgda, refererer uttalelser som "*hva skal vi med den fæle kassa!*" og fortsetter:

Vel – om kassa ikke vær fæl, så var den i hvert fall i en meget miserabel forfatning. Taket var elendig, pussen var sprukken, fyringsanlegget var kaputt, og malingen hang i fliser fra tak og vegger.

(”Fridtjof Nansen-stiftelsen på Polhøgda. De første 25 år 1947-1972”). Beretning til styret på årsmøtet 1972. 19 s.)

Geografisk Selskab overtok Polhøgda fra 1. januar 1947, og tok snart initiativ til å opprette en egen stiftelse, *Det Norske Geografiske Selskabs Stiftelse Polhøgda*, som skulle ha ansvar for å forvalte eiendommen. Stiftelsen ble opprettet ved styrevedtak 14. oktober 1948 og statuttene for virksomheten vedtatt. Det uttalte mål var å gjøre Polhøgda til et forskningsinstitutt, og dette var derfor første spiren til det som senere skulle bli Fridtjof Nansens Institutt.

Motviljen i Geografisk Selskab mot Polhøgda varte imidlertid ved, og i 1948-1949 ble det flere ganger drøftet å overdra eiendommen til andre institusjoner. Blant de aktuelle overtakerne var igjen Polarinstituttet, men også Fulbright-komiteen og Nansen Fund, en amerikansk ideell organisasjon som arbeidet

Nansens arbeidsværelse i tårnet, som er blitt bevart mer eller mindre slik han forlot det.

Nansen's study in the tower, which has been kept more or less as he left it.

med studentutveksling. Heller ikke denne gang førte drøftingene til konkrete tiltak.

Stiftelsen så det som sin første oppgave å sette eiendommen i forsvarlig stand. Styreformann Erling Christophersen og Bertel O. Steen (som hadde vært blant de opprinnelige giverne, og også senere kom til å være en solid støttespiller) skaffet til veie 170.000 kr slik at helt nødvendige utbedringer kunne igangsettes. Etter en del utbedringsarbeider i 1949, for å sikre eiendommen ”*mot videre forfall*”, kom restaureringsarbeidene for alvor i gang i 1950, etter planer utarbeidet av arkitekt Odd Nansen.

Et av virkemidlene for å skaffe penger var et spesielt Nansen-medlemskap i Geografisk Selskab, med en engangskontingent på minst 1000 kr. Kong Haakon og Kronprins Olav tegnet seg som Nansen-medlemmer nr 1 og 2.

Opp gjennom 1950-årene ble det arbeidet jevnt og trutt for å skaffe til veie restaureringsmidler fra både private og offentlige kilder. Et forslag om å legge tak mellom galleriene for å lette oppvarmingen av den store peisesstuen vakte sterke reaksjoner og bidro til at Stiftelsen fikk et fast tilskudd fra Kirkedepartementet til driften av huset.

the board, Erling Christophersen, and Bertel O. Steen (who had been among the original donors and who remained a pillar of Polhøgda support) obtained 170,000 kr for the most necessary repairs, to secure the building against further decay. In 1950, more extensive restoration work was started, after plans made by architect Odd Nansen.

English

One of the means applied to finance the restoration activities was a special Nansen Membership of the Geographical Society, with a life membership fee of 1,000 kr. King Haakon and Crown Prince Olav signed up as members no 1 and 2.

Throughout the 1950s the foundation laboured steadily to obtain means to keep the restoration process going, both from private and public sources. A proposal to make for cheaper heating of the large central hall met with strong reactions, and resulted in an annual allowance from the Ministry of Church and Education to the maintenance of the building.

In the spring of 1955 the Bærum Municipality financed the landscaping of the park and promised an annual contribution of 15,000 kr to the foundation's research activities.

In 1955, *A/S Norsk Varekrigsforsikring av 1938*, at the instigation of Bertel O. Steen, also contributed 500,000 kr. This decision was made public on the 25th anniversary of Nansen's death, an occasion that was marked with a commemoration at Polhøgda. King Haakon and Crown Prince Olav were both present, while Prime Minister Einar Gerhardsen made a short speech and laid a wreath on Nansen's grave.

In his speech at the commemoration, chairman of board of the Polhøgda Foundation, Erling Christophersen, declared "... *the activities planned for Polhøgda for opened*". In his description of these activities he mentioned Kristian Nissen's studies of historical maps (which continued similar studies by Nansen; more about this below) and the foundation's plans to initiate "... investigations into the basis for furthering international understanding", under the leadership of Research Fellow Stein Rokkan. (More about this under "The first research" below).

The half million from Norsk Varekrigsforsikring enabled the Foundation to complete this first major round of restoration work in 1958. All the rooms on the ground floor had then been brought back, as far as possible, to their original form and colours (except the kitchen, which had been modernized). On the first floor, however, several of the bedrooms along the gallery had been converted into offices. The goal had been to create working space for 10-12 resident or visiting scholars. The former stable had been converted into a porter's lodge. Architect throughout this process was Odd Nansen.

The house underwent extensive rebuilding and maintenance work again in 1981-1982. The roof was repaired; the

Våren 1955 bevilget Bærum kommune et engangsbeløp til opparbeidelse av parken, og bandt seg dessuten til å gi et årlig bidrag på 15.000 kr til forskningsvirksomheten.

I 1955 ga også A/S Norsk Varekrigsforsikring av 1938, etter påtrykk fra Bertel O. Steen, et tilskudd på en halv million kr. Tilsagnet ble gitt på 25-årsdagen for Nansens død, som ble markert med en høytidelighet på Polhøgda. Både Kongen og Kronprinsen var til stede, og statsminister Einar Gerhardsen holdt tale og la ned en krans på Nansens grav.

Under høytideligheten holdt også styreformann Christophersen en tale der han erklærte: "... *den virksomhet som skal foregå her på Polhøgda for åpnet*." I sin beskrivelse av "virksomheten" nevnte Christophersen Kristian Nissens karthistoriske studier (se nedenfor) og Stiftelsens planer om å begynne "undersøkelser av grunnlaget for fremme av mellomfolkelig forståelse", under ledelse av universitetsstipendiat Stein Rokkan (mer om dette i avsnittet "Forskningen kommer i gang" nedenfor).

Varekrigsforsikringens bidrag gjorde det mulig å avslutte denne første runden av restaurerings- og ombyggningsarbeider i 1958. Da var alle rom i første etasje (med unntak av kjøkkenet, som var blitt modernisert) brakt så nært som mulig tilbake til sin opprinnelige form og dekor. I annen etasje derimot var en del av soverommene blitt ombygget til kontorer. Målet var å gi arbeidsplass for 10-12 faste medarbeidere eller gjesteforskere. Samtidig med restaureringen av hovedbygningen ble det tidligere stallen bygget om til "intendantbolig".

Arkitekt gjennom hele denne restaureringsprosessen var Odd Nansen. Totalt kostet overtakelsen og restaureringen av eiendommen 451.320 kr. I tillegg til dette kom 70.000 kr som var avsatt til

Oppussingsarbeidene i 1981-1982 var omfattende.

Extensive restoration activities went on throughout 1981-1982.

innredning, og Bærum kommunes bidrag til istandsetting av parken.

Også senere har huset gjennomgått omfattende vedlikeholds- og ombyggingsarbeider. I 1981-1982 ble taket reparert og fasaden pusset og malt; i 3. etasje ble det innredet bibliotek/konferanserom og to nye kontorer, med tilgang via ny trapp fra 2. etasje; hall, spisestue, kartrom og alle kontorene i 1. og 2. etasje ble pusset opp, og det ble innredet til trykkeri i kjelleren, som fram til da hadde vært lager for Norsk Polarinstitutt.

I alt kostet disse omfattende arbeidene 1,2 millioner kr, som stort sett ble dekket av statlige og kommunale tilskudd. Arkitekt under denne fasen var Eigil Nansen, som hadde trådt inn i denne rollen etter sin far. Nansen-familien bisto ved valg av farger, slik at huset både innvendig og utvendig skulle få et utseende så nært opp til det opprinnelige som mulig.

Ombyggingsarbeidene har fortsatt opp gjennom 1980- og 1990-årene, i stor grad drevet fram av den økte virksomheten i hust. Etter hvert er all ledig plass i huset tatt i bruk til kontorformål.

Vedlikehold er selvsagt en løpende prosess i et såvidt gammelt hus. Det siste

exterior refinished and painted; on the second floor a library/meeting room and two new offices were put in, with access via a new staircase from the floor below; all the rooms on the ground and first floors were repainted, and a printing shop was set up in the basement, which until then had been used for storage by the Polar Institute.

English

In all, this round of rebuilding and maintenance cost 1.2 million kr, which was mainly financed by public contributions. Architect this time was Eigil Nansen, who had stepped into this role after his father. The Nansen family also assisted in the choice of colours, to ensure that the house, both inside and outside, would look as close to the original as possible.

The rebuilding continued throughout the 1980s and 1990s, to a large extent driven by the growth of activities in the house. Gradually all available space in the house has been converted into offices.

Maintenance is obviously a continuing process in a house of this age. The last major project was the installation of new windows in the winter of 1994. This was carried out to enable better economy of heating, but also to insulate against the noise from the airport. Sizeable

investments have been made to secure the building against housebreaking and fire.

Running maintenance of Polhøgda is mainly covered by the Foundation itself through income from its research activities.

A SEPARATE INSTITUTION

During the planning of future activities after the conclusion of the first restoration phase in 1958, the board of the Norwegian Geographical Society's Foundation Polhøgda (which had been identical with the board of the Society itself) decided to establish the Foundation as a separate institution with its own independent board. The decision was made on 12 May 1958, and the new foundation was called *The Fridtjof Nansen Foundation at Polhøgda*.

The statutes of the new foundation were, as for its predecessor, based on the deed of gift from 1930. In addition to managing the estate the foundation was to "... carry out or support research in connection with interests that were close to Fridtjof Nansen."

The name *Fridtjof Nansen Institute* was formally introduced in 1990, when the statutes of the foundation were changed to include a new §I.3:

The foundation carries out its research activities under the name the Fridtjof Nansen Institute.

This was a formalisation of a practice introduced because the Foundation's name was long and misleading, especially to people who spoke no Norwegian.

store prosjektet som ble gjennomført var utskifting av vinduer vinteren 1994. Dette ble gjennomført både av fyringsøkonomiske årsaker, og for å gi bedre isolasjon mot støyen fra flyplassen. Det er også gjort betydelige investeringer for å sikre bygningen mot innbrudd og brann.

Det løpende vedlikeholdet av Polhøgda blir i hovedsak dekket av stiftelsen selv gjennom inntekter fra forskningsvirksomheten.

EGEN INSTITUSJON

Under planleggingen av den videre driften etter avsluttet oppussing i 1958, besluttet styret i Det Norske Geografiske Selskabs Stiftelse Polhøgda (som hele tiden hadde vært identisk med Selskabets styre) at stiftelsen skulle skilles ut som egen institusjon under et frittstående styre. Vedtak om dette ble truffet 12. mai 1958, og den nye stiftelsen fikk navnet Fridtjof Nansen-stiftelsen på Polhøgda. Også vedtektene for den nye stiftelsen ble utformet med bakgrunn i gavebrevet fra 1930. I tillegg til å forvalte eiendommen skulle stiftelsen også "... drive eller støtte forskning i forbindelse med interesser som sto Nansen nær".

Navnet *Fridtjof Nansens Institutt* ble formelt innført først i 1990, da Stiftelsens vedtekter fikk et nytt pkt. 1.3, med denne ordlyden:

Stiftelsen driver sin forskningsvirksomhet under betegnelsen Fridtjof Nansens Institutt.

Dette innebar da en formalisering av praksis, som var kommet i gang fordi Stiftelsens navn var tungvint og tildels misvisende, ikke minst for utlendinger.

FORSKNINGEN KOMMER IGANG

Drøftingen av mulig forskningsvirksomhet på Polhøgda begynte tidlig på 1950-tallet. For å kunne følge opp forpliktelsene om å videreføre Nansens livsverk søkte man fra første stund å knytte til seg prosjekter innenfor området mellomfolkelig forståelse. Stiftelsen hadde imidlertid ikke penger til å drive egen forskning, og den måtte derfor søke å utnytte selve eiendommen på et formålstjenlig vis, bl.a. ved

... innkvartering av utenlandske forskere, utenlandske studenter, avholdelse av seminarer; kurser innenfor rammen av Nansen-skolen, enkeltforedrag, møter; rundebordskonferanser, informasjonsvirksomhet, mottakelser ...

(Rapport til stiftelsens styre, datert 25. september 1953, signert Erling Christophersen.)

Den første forsker på Polhøgda etter Nansen var likevel domprost Kristian Nissen. Stiftelsen engasjerte ham for å videreføre Nansens karthistoriske studier av nordlige og arktiske strøk, men han skulle samtidig være intendant på eiendommen. Han flyttet inn i en midlertid leilighet i hovedbygningen i mai 1951, og tok senere over den nyoppussede portnerboligen.

I 1953 nedsatte stiftelsens styre en komité som skulle planlegge forskningsvirksomheten på Polhøgda. I komiteen satt:

THE FIRST RESEARCH

The discussion of potential research activities at Polhøgda started in the early 1950s. To fulfil its obligation to continue the work of Fridtjof Nansen, the planners sought from the very first to find projects within the field of international understanding. However, the foundation itself had no way of funding its own research, so instead it attempted to make appropriate use of the estate, e.g.

... to house visiting scholars and students from abroad; to arrange seminars, courses, lectures, meetings, conferences, receptions...

(Report to the board, dated 25 September 1953, by Erling Christophersen)

The first researcher at Polhøgda after Nansen became dean Kristian Nissen. The Foundation engaged him to carry on Nansen's historical map studies of Northern and Arctic areas, but at the same time he was to serve as the Foundation's man on the estate. He moved into a small flat in the main building in May 1951, and later occupied the refurbished porter's lodge.

In 1953 the Board appointed a committee to plan the research activities at Polhøgda. The committee presented its report in 1955, and the board persuaded Research Fellow Stein Rokkan to implement and head the first research efforts. The work, which began the year after, had international relations as its main theme, and was carried out in cooperation with the Institute of Social Science at the University of Oslo. In the years 1956 - 1958, Stein Rokkan, Knut Dahl Jacobsen and Norman Vetti presented several major works on relations between the Nordic countries.

In this period the annual 15,000 kr from the Bærum municipality was the only funds the Foundation had to carry out its own research.

After the Foundation was established as an independent institution in 1958, it took up the task of setting goals for the research activities. A “*committee for scientific activities*” was appointed, which in 1960-1961 drew up a general framework for research at Polhøgda. This framework was named “Contact” and given a duration of 10 years.

In the beginning of the 1960s, three junior researchers worked at Polhøgda under the leadership of Arne Næss: They were Knut Midgaard, Trygve Løvteit and Sverre Høyen. Their work concerned various aspects of the East/West conflict and was financed by the Research Council. Arne Næss was engaged in his studies on non-violence. He worked in the same room that Helge Ingstad later used when he systematized his Vinland material. This room is now the office of the institute librarian.

In the summer of 1959 an agreement was made with the Institute of Social Science that a team of researchers should use Polhøgda as its base. This team, headed by Johan Galtung, started its work as the the Institute’s Section for Peace and Conflict Research on 1 August 1959. They stayed at Polhøgda for two years.

Permanent research activities under the Foundation’s own auspices started in the second half of the 1960s. Finn Sollie was engaged as Foundation secretary and Head of Research from 1 September 1965. Research was concentrated on two projects: One which sought to investigate the social consequences of modern data and automation technology, and the

Dr. Philos. Erling Christophersen
Professor Sverre Holm
Professor Fridtjof Isachsen
Sjefsdirektør Gunnar Jahn
Kontorsjef Sten Sparre Nilsson
Universitetsstipendiat Stein Rokkan
Direktør August Schou
Stud. jur. Thorvald Stoltenberg
Professor H.U. Sverdrup
Professor Hans Vogt.

Komiteen avga sin innstilling i 1955, og styret fikk overtalt Stein Rokkan til å planlegge og lede en ”begynnende forskningsvirksomhet”. Arbeidet, som startet året etter, hadde internasjonale kontakthold som hovedtema og ble utført i samarbeid med Institutt for Samfunnsforskning. I perioden 1956-1958 framla Rokkan, Knut Dahl Jacobsen og Normann Vetti flere større arbeider om kontaktholdene i Norden.

I denne perioden var de årlige 15.000 kr fra Bærum kommune de eneste midlene Stiftelsen hadde til å drive egen forskningsvirksomhet.

Etter at stiftelsen ble selvstendig i 1958, begynte arbeidet med å utarbeide en målsetning for forskningsvirksomheten på Polhøgda. Det ble opprettet et *utvalg for vitenskapelig virksomhet*, som i løpet av 1960-1961 utformet en generell ramme for forskningen. Denne fikk navnet *Kontakt* og en gjennomføringsperiode på 10 år.

På begynnelsen av 1960-tallet arbeidet tre yngre forskere på Polhøgda under ledelse av Arne Næss: Knut Midgaard, Trygve Løvteit og Sverre Høyen. Alle var lønnet av Forskningsrådet og studerte bl.a. forskjellige aspekter ved øst/vest-konflikten. Arne Næss var på denne tiden opptatt med sine studier av ikkevoldsproblematikken. Han benyttet det samme loftsvervet som Helge Ingstad senere benyttet da han bearbeidet sitt

Vinlands-materiale. Dette værelset brukes i dag av instituttets bibliotekar.

Sommeren 1959 ble det inngått en avtale om at et forskerteam fra Institutt for samfunnsforskning skulle benytte Polhøgda. Dette forskerteamet, som ble ledet av Johan Galtung, begynte sitt arbeid som instituttets Avdeling for konflikts- og fredsforskning 1. august 1959. De ble på Polhøgda i to år.

Fast forskningsvirksomhet i Stiftelsens egen regi kom i gang i annen halvdel av 1960-årene. Finn Sollie ble tilsatt som Stiftelsens sekretær og forskningsleder fra 1. september 1965. Forskningen ble konsentrert om to prosjekter: Ett som forsøkte å utrede de samfunnsmessige virkninger av moderne data- og automasjonsteknologi, og Arktis/Antarktis-prosjektet, som etter hvert kom til å dominere virksomheten. Dette prosjektet analyserte utviklingen i polområdene med særlig vekt på internasjonale samarbeids- og konfliktspørsmål som kunne oppstå i forbindelse med systematisk utforskning og økende utnyttelse av Arktis og Antarktis.

Dette var forskningens hovedinnretning inntil Willy Østreng ble ansatt som direktør i 1978, og virksomheten ble vesentlig utvidet (se avsnittet om FNI). Østreng ledet instituttet fram til 2002, bortsett fra årene 1999-2000, da Kåre Willoch var direktør.

”BYGGESAKEN”

Stiftelsens satsing på polarforskning førte bl.a. til at det i 1971 ble foreslått å etablere et Norsk Polarsenter på Polhøgda. Ifølge planene, som var utarbeidet av arkitekt Odd Nansen, skulle det oppføres et nybygg på 2.000 m² nord for hovedbygningen for å huse

Arctic/Antarctic Project, which gradually became dominant. This project analysed the development in the polar areas, with special emphasis on problems concerning international conflict and cooperation that might appear with increased exploration and exploitation of the Arctic and the Antarctic.

This was the main orientation of Foundation research until Willy Østreng was appointed Director in 1978, and the research activities were considerably increased (see section on FNI). Østreng led the Institute until 2002, with the exception of the period 1999-2000, when Kåre Willoch was Director of the Institute.

NEW CONSTRUCTION AT POLHØGDA?

The foundation's emphasis on polar research resulted in a proposal to build a Norwegian Polar Center at Polhøgda. According to the plans, which were drawn up by architect Odd Nansen, a new building of 2,000 m² was to be constructed along the north side of the yard, to house the Norwegian Polar Institute and thereby end its long nomadic existence.

This construction case became a protracted and rather embarrassing affair, which among other unfortunate things also split the board. The heart of the matter was whether clauses in the deed to the land and the Deed of Gift from 1930 could prevent a building project of the character and scope that was proposed. Because of determined opposition the plans for the Norwegian Polar Center were never realised.

Later the rapid growth of the Fridtjof Nansens Institute has again brought up the question of new construction at Polhøgda. In this connection the Institute seeks to combine its needs with the obvious conservation interests.

THE FRIDTJOF NANSEN INSTITUTE (FNI)

From the beginning of the 1980s the research profile was broadened, but at the same time more focused, and Polhøgda gradually developed into an important center for research on international energy, resource management and environmental politics. Since 1983 the Foundation's research activities have been conducted under the name of The Fridtjof Nansen Institute (FNI). From 2004 the Institute has been led by Director Peter Johan Schei.

The FNI ambition is to understand the driving forces and the causal relationships in international environmental and resource management politics, to identify effective instruments for problem solving, and to contribute academically to political solutions. In this context, emphasis is given to a broader understanding of the cultural and political development of the main actors, and to the importance of international trends and developments for Norway.

Among the issue areas which are especially focused upon are climate politics, biological diversity, pollution of air and sea, management of living marine resources, and energy politics. Many FNI projects deal with Europe and the development of EU politics in these areas, and with the polar areas, with special focus on the Barents Region and Northwest Russia. However, FNI research also covers other geographical areas, notably Eastern Europe and China, in addition to more general research into the role of the UN system in policymaking and problem solving, and studies on the position of resource management in development aid politics.

Norsk Polarinstitutt og gjøre slutt på dets langvarige nomadeliv.

Denne "byggesaken" ble en langvarig og etter hvert nokså betent sak, som bl.a. splittet Stiftelsens styre. Striden gjaldt spørsmålet om hvorvidt bestemmelser i det opprinnelige skjøtet og i gavebrevet fra 1930 var til hinder for et byggeprosjekt av den type og med det omfang som var foreslått. Pga. motstanden ble planene om Norsk Polarsenter på Polhøgda aldri realisert.

Senere har den raske veksten ved Fridtjof Nansens Institutt på nytt aktualisert spørsmålet om bebyggelse av tomten. Instituttet legger i den forbindelse stor vekt på å ta hensyn til de åpenbare verneinteressene.

FRIDTJOF NANSENS INSTITUTT (FNI)

Fra begynnelsen av 1980-tallet ble forskningsprofilen utvidet, men også skjerpet, og Polhøgda utviklet seg til å bli et sentralt forskningsmiljø for studier av internasjonal miljø-, ressurs- og energipolitikk. Stiftelsens forskningsvirksomhet er fra 1983 blitt drevet under navnet Fridtjof Nansens Institutt (FNI). Fra 2004 ledes instituttet av direktør Peter Johan Schei.

Ambisjonen til Fridtjof Nansens Institutt er å forstå drivkrefter og årsaks-sammenhenger i internasjonal miljø- og ressurspolitikk, å finne hvilke virkemidler som er effektive for problemløsning og å gi faglige bidrag til politiske løsninger på problemene. I denne sammenheng legger vi vekt på en bredere forståelse av kultur og politikktutvikling hos de sterke aktørene, og hvilken betydning internasjonale drivkrefter og trender vil ha for norsk politikk på området.

Blant saksområdene som vies særlig oppmerksomhet kan er klimapolitikk,

biologisk mangfold, luft- og havforurensning, forvaltning av levende ressurser i havet og energipolitikk. Mange av FNIs prosjekter retter seg mot Europa, med vekt på utviklingen av EUs politikk på disse saksfeltene, og mot polarområdene, med særlig fokus på Barentsregionen og Nordvest-Russland. FNI setter imidlertid også fokus på andre geografiske områder, som Øst-Europa og Kina, på FN-systemets rolle i politikkutvikling og problemløsning, og på miljø- og ressursforvaltning i bistandspolitikken.

Samtidig som instituttet utfører oppdragsforskning og anvendte forskningsprosjekter, utredninger og evalueringer, legges det stor vekt på deltagelse i akademisk betonte studier og doktorgradsprosjekter. FNI samarbeider med en rekke institusjoner og forskere i inn- og utland. De viktigste finansieringskildene er Norges forskningsråd, ulike departementer og offentlige institusjoner, næringsorganisasjoner og enkeltbedrifter, EU-kommisjonen samt utenlandske forskningsstiftelser.

Fridtjof Nansen var opptatt av de store spørsmålene i sin samtid. De sentrale forskningsfeltene på Fridtjof Nansens Institutt har mange forbindelseslinjer tilbake til Nansen, selv om problemstillingene naturlig nok er endret på hundre år. Eiendommen Polhøgda binder den historiske arven sammen med en moderne forskningsvirksomhet som skal bidra til å møte dagens store utfordringer.

Mer informasjon om instituttet finnes på nettstedet www.fni.no

While FNI engages in contract research and applied scientific projects, investigations and evaluations, there is also much emphasis on participation in basic academic research and doctorates. The Institute cooperates with numerous institutions and individual researchers in Norway and abroad. The main sources of funding are the Research Council of Norway, various ministries and other public institutions, business organisations and private companies, as well as the European Commission and international research foundations.

Fridtjof Nansen was actively engaged in the great issues of his time. The central research themes of the Fridtjof Nansen Institute are linked to Nansen's interests and activities in many ways, even if the research questions have changed since then. The mansion Polhøgda connects the Nansen heritage to FNI's modern research activities, which aim at meeting 21st century challenges.

More information about the Fridtjof Nansen Institute can be found at www.fni.no.

THE “MUSEUM”

The wishes expressed in the Deed of Gift of 1930 are clearly mirrored in the current statutes of the Foundation:

It is the Foundation's obligation to keep Polhøgda, as well as the grounds and the tomb, in a dignified condition, so that Polhøgda may remain a lasting memory of Fridtjof Nansen, his name, life and work, and serve as a framework for those of his belongings which have public interest. Fridtjof Nansen's study in the tower is to be kept intact as it was when he lived. The rest of the building is not to be used as a museum, but utilized in the best possible way for today as a place of work, preferably in connection with interests close to Fridtjof Nansen, such as ocean and polar research and research of importance for international cooperation.

This clearly makes the museal activities subordinate to the scientific, but the board and the management recognises that the public has an interest in gaining access to the estate and the house itself, and then especially to Nansen's study in the tower.

Since Polhøgda is situated in the Bærum municipality, and because the municipality allocates annual funds to the management and maintenance of the house, the Foundation feels a special obligation to receive school classes and civic groups from the area. Other interested parties are given access by special appointment, if it can be fitted into the daily schedule of the institute.

”MUSEET”

Ønskene i gavebrevet fra 1930 avspeiles klart i gjeldende vedtekter for Stiftelsen, der det i pkt. I, 4 heter:

Det påligger Stiftelsen å holde Polhøgda, så vel huset som eiendommen forøvrig og Fridtjof Nansens gravsted, i en verdig stand, slik at Polhøgda kan bevares som et minne om Fridtjof Nansens navn, hans liv og gjerning og danne rammen om de av hans etterlatenskaper som har offentlig interesse. Fridtjof Nansens arbeidsværelse i tårnet skal stå mest mulig urørt som det var mens han levde. Eiendommen forøvrig skal ikke anvendes som museum, men søkes nyttiggjort på beste måte for det levende liv som arbeidssted, helst i forbindelse med interesser som sto Fridtjof Nansen nær, så som hav- og polarforskning og forskning av betydning for det mellomfolkelige samarbeid.

På denne bakgrunn må den museale dimensjonen klart underordnes den forskningsmessige, men Stiftelsens styre og instituttets ledelse innser klart offentlighetens interesse av å få tilgang til eiendommen og huset, spesielt da til tårnværelset, til de sentrale fellesrommene og til Nansenrommet, et enkelt museum som ble innredet i et ledig kjellerrom i 1992.

Siden Polhøgda ligger i Bærum kommune, og fordi kommunen gir et årlig tilskudd til drift og vedlikehold av hus og eiendom, føler Stiftelsen en spesiell forpliktelse til å ta i mot besøk av skoleklasser og foreninger fra Bærum. Andre interesserte gis også tilgang, etter spesiell avtale og i den grad det kan innpasses i instituttets daglige virksomhet.

Hans Majestet Kongen og medlemmer av kongefamilien har besøkt Polhøgda ved flere anledninger.

His Majesty the King and members of the royal family have visited Polhøgda on several occasions.

FRIDTJOF NANSENS INSTITUTT

Fridtjof Nansens vei 17

Postboks 326

1326 Lysaker

Tlf. 67111900 Fax. 67111910

Epost: post@fni.no

THE FRIDTJOF NANSEN INSTITUTE

Fridtjof Nansens vei 17

P.O. Box 326

N-1326 Lysaker, Norway

Tel. 67111900 Fax. 67111910

Email: post@fni.no